

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК
імені І.В. Поповича

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету економіки та
менеджменту

 Гримак О.Я.

“ 26 ” 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН

(код і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>05 “Соціальні та поведінкові науки”</u>
Спеціальність	<u>051- Економіка</u>
Освітня програма	<u>«Економіка підприємства»</u>
Вид дисципліни	<u>за вибором</u>

Львів – 2021 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни “Аграрна політика економічно розвинутих країн” для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою “Економіка підприємства” спеціальності 051 - “Економіка”.

Укладач - д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича П.М. Музика

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича “13” 04 2021 року (протокол № 8)

Завідувач кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І.В. Поповича Музика П.М.

Погоджено навчально-методичною комісією спеціальності 051 – “Економіка” “28” 04 2021 року (протокол № 3)

Голова методичної комісії Музика П. М.

Схвалено рішенням навчально-методичної ради факультету економіки та менеджменту «5» травня 2021 р. (протокол № 6)

Голова ради Поперечний С.І.

Схвалено вченою радою факультету економіки та менеджменту

«26» серпня 2021 р. (протокол № 1)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів/годин	3,0 / 90	3,0 / 90
Усього годин аудиторної роботи	32	10
в т.ч.:		
• лекційні заняття, год.	16	4
• практичні заняття, год.	16	6
• лабораторні заняття, год.		
семінарські заняття, год.		
Усього годин самостійної роботи	58	80
Вид семестрового контролю	Залік	Залік

Частка аудиторного навчального часу студента у відсотковому вимірі:
 для денної форми навчання – 36;
 для заочної форми навчання - 11.

2. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Предмет, мета вивчення навчальної дисципліни «Аграрна політика економічно розвинутих країн»

Предметом дисципліни є вивчення розробка та здійснення аграрної політики у економічно розвинутих країнах

Метою вивчення дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навичок розробки аграрної політики з урахування досвіду, набутого у економічно розвинутих країнах в умовах активізації міжнародних інтеграційних процесів.

2.2. Завдання навчальної дисципліни

За результатами вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні *знати*:

основні підходи до розробки та здійснення аграрної політики у економічно розвинутих країнах;

основні проблеми, на вирішення яких спрямовується аграрна політика; еволюцію аграрної політики в економічно розвинутих країнах.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає набуття таких *умінь*:

використовувати досвід економічно розвинутих країн для формування аграрної політики в Україні в умовах посилення конкуренції та активізації міжнародних інтеграційних процесів;

визначати цілі аграрної політики та можливості їх досягнення в умовах ринкового орієнтованої економіки.

3. Структура навчальної дисципліни

3.1. Розподіл навчальних занять за розділами дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання (ДНЗО)						Заочна форма навчання (ЗФЗО)					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Організаційні форми реалізації аграрної політики в економічно розвинутих країнах світу	8	2	2	-	-	4	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Державна підтримка аграрного сектору в економічно розвинутих країнах	8	2	2	-	-	4	10	-	2	-	-	8
Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в економічно розвинутих країнах світу	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Основні напрями забезпечення продовольчої безпеки в економічно розвинутих країнах світу	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 5. Аграрна політика країн Європейського Союзу	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	8
Тема 6. Еволюція аграрної політики Великобританії	8	2	2	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Тема 7. Аграрна політика США і Канади в системному забезпеченні глобальної продовольчої безпеки	8	2	2	-	-	4	10	-	2	-	-	8
Тема 8. Основні напрями агропродовольчої політики Австралії в міжнародній економічній системі	8	2	2	-	-	4	5	-	-	-	-	5
Загальна самостійна підготовка (підготовка до навчальних занять і контрольних заходів)	26	-	-	-	-	26	24	-	-	-	-	24
Усього годин	90	16	16	-	-	58	90	4	6	-	-	80

3.2. Лекційні заняття

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	<p>Тема 1. Організаційні форми реалізації аграрної політики в економічно розвинутих країнах світу</p> <p>Предмет і завдання дисципліни. Мета та функціональні цілі аграрної політики. Суть аграрної політики держави. Основні цілі аграрної політики держави. Аграрна політика та економічна безпека агробізнесу. Структурні елементи аграрної політики. Групи інтересів в аграрній політиці.</p>	2	2
2	<p>Тема 2. Державна підтримка аграрного сектору в економічно розвинутих країнах</p> <p>Бюджетне фінансування аграрного сектору. Безповоротні субсидії. Часткова компенсація страхових платежів. Пільгові кредити, надання гарантій, фіскальні платежі. Система сільськогосподарського кредитування</p>	2	
3	<p>Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в економічно розвинутих країнах світу</p> <p>Роль держави та аграрної політики у регулювання аграрних ринків. Способи регулювання ринків. Система показників для проведення оцінки та аналізу системи державної підтримки сільського господарства. Захист від неправомірних дій контрагентів. Екологічна складова регулювання аграрних ринків. Підтримка економічної безпеки підприємств агропродовольчого підкомплексу.</p>	2	-
4	<p>Тема 4. Основні напрями забезпечення продовольчої безпеки в економічно розвинутих країнах світу</p> <p>Світові ресурси продовольства, їх глобальні, регіональні, національні аспекти. Продовольча проблема. Банки надання продовольчої допомоги. Політика продовольчих ваучерів. Проекти міжнародних організацій в забезпеченні продовольчої безпеки.</p>	2	-
5	<p>Тема 5. Аграрна політика країн Європейського Союзу</p> <p>Історичні аспекти формування Спільної Аграрної політики (САП) ЄС. Реформа Фішлера. Інституційна система узгодження пріоритетів САП ЄС. Узгодження пріоритетів САП країнами ЄС. Бюджетне планування видатків САП. Інформаційне забезпечення реалізації САП. Система захисту Географічних зазначень виробників продукції (ПДО/ПГІ)</p>	2	2
6	<p>Тема 6. Еволюція аграрної політики Великобританії</p> <p>Інструменти забезпечення продовольчої безпеки Великобританії. Державна підтримка фермерства. Ланцюги створення доданої вартості в агропродовольчому підкомплексі. Бюджетна підтримка виробників продукції рослинництва. Сільськогосподарські кооперативи. Система захисту конфіденційної інформації в підприємницькій діяльності агроформувань. Система сільськогосподарського дорадництва.</p>	2	-
7	<p>Тема 7. Аграрна політика США і Канади в системному забезпеченні глобальної продовольчої безпеки</p> <p>Пріоритети аграрної політики США. Галузеві особливості агропродовольчого підкомплексу. Система підтримки розвитку фермерства. Дорадчі послуги.</p>	2	-

8	Тема 8. Основні напрями агропродовольчої політики Австралії в міжнародній економічній системі Дерегулювання сільського господарства Австралії. Особливості державної підтримки сільського господарства Австралії. Пріоритети інвестиційної політики держави. Наукова база. Політика розвитку територій	2	-
Усього годин		16	4

3.2. Практичні заняття

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Тема 1. Організаційні форми реалізації аграрної політики в економічно розвинутих країнах світу Групи інтересів в аграрній політиці. Шляхи формування агропромислового комплексу. Роль аграрної політики у залученні інвестицій в АПК. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країн на світовому ринку сільськогосподарської продукції.	2	2
2	Тема 2. Державна підтримка аграрного сектору в економічно розвинутих країнах Показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією ОЕСР. Податкові кредити. Податкові пільги.. Спрощена система оподаткування. Нетарифні заходи регулювання агропродовольчого імпорту. Суть та економічні наслідки застосування експортного мита.	2	2
3	Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в економічно розвинутих країнах світу Методи державного регулювання аграрних ринків. Особливості торгівлі товарами агропромислового комплексу між економічно розвинутими державами і країнами, що розвиваються. Принципи державного регулювання. Види програм.	2	-
4	Тема 4. Основні напрями забезпечення продовольчої безпеки в економічно розвинутих країнах світу Глобальна продовольча проблема. Економічна доступність продовольства. Тенденції споживання продовольства. Співпраця в галузі продовольчої безпеки країн-членів ООН. Організації системи ООН з питань сільського господарства.	2	-
5	Тема 5. Аграрна політика країн Європейського Союзу Пріоритети Спільної Аграрної політики ЄС. Масштаби, структура, динаміка експорту та імпорту. Спільний ринок Європейського Союзу, його структура, принципи регулювання внутрішньої і зовнішньої торгівлі, рух капіталів та робочої сили. Переваги і недоліки інтеграції. Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАСТ). Виробничі квоти.	2	-
6	Тема 6. Еволюція аграрної політики Великобританії Особливості аграрної політики Великобританії. Інструменти підтримки експорту агропродовольчої продукції. Експортне кредитне агентство. Кластерна політика. Програма розвитку органічного сільського господарства. Пріоритети бюджетної політики підтримки галузей тваринництва.	2	-

7	Тема 7. Аграрна політика США і Канади в системному забезпеченні глобальної продовольчої безпеки Класифікація заходів аграрної політики США і Канади. Зовнішня торгівля у розвитку сільськогосподарського виробництва. Кластерна політика. Розвиток кооперативів. Взаємодія “наука-освіта-фермер”. Інноваційна політика розвитку агропродовольчого підкомплексу.	2	2
8	Тема 8. Основні напрями агропродовольчої політики Австралії в міжнародній економічній системі Механізми та інструменти реалізації аграрної політики Австралії. Інструменти протидії загрозам глобальної зміни клімату. Експортна політика агропродовольчого підкомплексу. Непрямі субсидії виробникам.	2	-
Усього годин		16	6

3.4. Тематична самостійна робота

№ з/п	Назви теми	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1	Тема 1. Організаційні форми реалізації аграрної політики в економічно розвинутих країнах світу Світове виробництво та розподіл продовольчих товарів. Системи ведення сільського господарства. Ресурсні переваги. Аграрна політика та земельна реформа. Аграрна політика та соціально-економічні пріоритети розвитку сільських територій.	4	6
2	Тема 2. Державна підтримка аграрного сектору в економічно розвинутих країнах Внутрішня підтримка сільськогосподарського виробництва відповідно до Уругвайської угоди по сільському господарству СОТ. Експортні субсидії для агропродовольчого підкомплексу. Лізингові операції.	4	8
3	Тема 3. Регулювання основних аграрних ринків в економічно розвинутих країнах світу Заходи непрямого державного субсидування. Державні оператори ринку закупівель. Особливості ринку сільськогосподарських земель.	4	8
4	Тема 4. Основні напрями забезпечення продовольчої безпеки в економічно розвинутих країнах світу Показники самозабезпеченості основними видами продовольчих товарів. Шляхи вирішення продовольчої проблеми. Стратегії забезпечення продовольчої безпеки. Стабілізація внутрішнього продовольчого ринку	4	8
5	Тема 5. Аграрна політика країн Європейського Союзу Механізм публічного обговорення пріоритетів Спільної Аграрної політики ЄС. Бюджетне забезпечення розвиткових програм ЄС. Проекти розвитку фермерства ЄС. Підтримка молодих фермерів ЄС. Програма “Лідер Плюс”.	4	8
6	Тема 6. Еволюція аграрної політики Великобританії Аграрна політика Великобританії після виходу з ЄС. Нові торговельні відносини. Підтримка аграрної освіти і науки. Партнерства фермерів та науки.	4	5

7	Тема 7. Аграрна політика США і Канади в системному забезпеченні глобальної продовольчої безпеки Етапи оцінки виробничої складової економічної безпеки фермерів. Інвестиційний підхід до визначення оцінки рівня економічної безпеки підприємств агропродовольчого підкомплексу.	4	8
8	Тема 8. Основні напрями агропродовольчої політики Австралії в міжнародній економічній системі Пріоритети технологічно-технічного розвитку аграрного сектору Австралії. Технологічні платформи. Кластерна політика. Кліматично розумне сільське господарство.	4	5
Підготовка до навчальних занять і контрольних заходів		26	24
Усього годин		58	80

4. Індивідуальні завдання

Теми індивідуальних завдань (рефератів, описових робіт):

1. Особливості державної підтримки розвитку галузей тваринництва в країнах Європейського Союзу.
2. Європейська Зелена Угода та розвиток фермерських господарств.
3. Особливості розвитку сільськогосподарського дорадництва в країнах Європейського Союзу.
4. Регулювання розвитку сільського господарства в рамках СОТ.
5. Політика розвитку сільських територій Європейського Союзу.
6. Політика підтримки розвитку галузі рибальства в країнах Європейського Союзу.
7. Суть та основні завдання Спільної аграрної політики (САП) ЄС.
8. Органічне сільське господарство в країнах Європейського Союзу.
9. Політика підтримки розвитку органічного сільського господарства в США.
10. Система лобізму інтересів в аграрній політиці США.
11. Особливості підтримки сільськогосподарського виробництва в економічно розвинутих країнах світу та Україні.
12. Державна політика регулювання аграрних ринків в Південній Кореї.
14. Система цілей аграрної політики Ізраїлю.
15. Аналізу добробуту суспільства та її застосування при дослідженні наслідків заходів аграрної політики Японії.
19. Виробничі квоти як захід аграрної політики економічно розвинутих країн світу.
20. Державні закупівлі сільськогосподарської продукції в країнах ЄС та США.
21. Роль зовнішньої торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва в Австралії.

5. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні (розповідь, пояснення, лекція); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (практична робота, вправи). За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної пошукової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

6. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: усне і письмове опитування, тести, перевірка виконаних практичних завдань.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

7. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Поточний контроль студентів за **денною формою** навчання проводиться у формі усного опитування та письмового експрес-контролю на практичних заняттях, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, комп'ютерного тестування.

Таблиця 7.1

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
1	2
5 ("відмінно")	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішує усі завдання. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами і відомостями.

4 ("добре")	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.
3 ("задовільно")	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
2 ("незадовільно")	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання. Безсистемне відділення випадкових ознак вивченого; невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Підсумкове семестрове оцінювання здійснюється за 100 – бальною шкалою, національною шкалою (зараховано, незараховано) та шкалою ECTS.

Таблиця 7.2

Шкали оцінювання успішності студентів

100 – бальна шкала	Національна шкала	Шкала ECTS
90 - 100	Зараховано	A
82 - 89		B
74 - 81		C
64 - 73		D
60 - 63		E
35 – 59	Незараховано з можливістю повторного складання заліку	FX
0 - 34	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Максимальна кількість балів за засвоєння дисципліни протягом семестру становить 100.

Для переведення середнього балу поточного контролю за 4 – бальною шкалою у підсумкову семестрову оцінку за 100 – бальною шкалою використовується формула:

$$PCO = \frac{СБПК \times 100}{5},$$

де PCO – оцінка підсумкового семестрового контролю за 100 – бальною шкалою;

СБПК – середній бал поточного оцінювання за чотирибальною шкалою.

За підсумками семестрового контролю в залікову відомість студентів у графі «за національною шкалою» виставляється оцінка «зараховано/незараховано».

Присутність студента при виставленні підсумкової оцінки не обов'язкова, якщо ним виконані усі передбачені види робіт.

Розподіл максимальних 100 балів для підсумкового семестрового оцінювання студентів, що навчаються за **заочною** формою здійснюється наступним чином:

за результатами поточного оцінювання – 30 балів;

за результатами виконання тематичної самостійної роботи у міжсесійний період – 70 балів.

Для переведення середнього балу поточного контролю за 4-бальною шкалою у оцінку за 30 – бальною шкалою використовується формула:

$$PO = \frac{СБПК \times 30}{5},$$

де PO - результати поточного оцінювання за 30 – бальною шкалою;

СБПК - середній бал поточного оцінювання за чотирибальною шкалою.

8. Навчально-методичне забезпечення

1. Музика П.М. Аграрна політика економічно розвинутих країн: методичні рекомендації для виконання практичних завдань. Львів, 2021. 34 с.

2. Музика П.М. Аграрна політика економічно розвинутих країн: методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни. Львів, 2021. 34 с.

3. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.

4. Друкований роздатковий матеріал.

9. Рекомендована література

Базова

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.
2. Бондар І.Р. Міжнародна економіка: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. 335 с.
3. Галушко В.П. Економіка світового сільського господарства: підручник. Київ: ЗАТ «Нічлава», ТОВ ЦТІ «Енергетика та електрифікація», 2011. 1000 с.
4. Голюков А.П. Економіка зарубіжних країн: навч. посібник. Київ:ЦУЛ, 2008. 226 с.
5. Заблоцький Б.Ф. Національна економіка: підручник. Львів: Новий світ – 2000, 2009. 582 с.
6. Калетник Г.М., Гончарук І.В., Ємчик Т.В., Лутковська С.М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця: ВНАУ, 2020. 307 с.
7. Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра. К. 2018. 388с.
8. Лупенко Ю.О., Ходаківська О.В., Юрченко І.В.. Ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення: досвід країн ЄС. Київ: ННЦ ІАЕ, 2019. 80 с.
9. Русан В. М., Собкевич О. В., Юрченко А. Д. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні : аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2012. 88 с.
10. Старостіна А.О., Длігач А.О., Богомаз Н.В. Економіка зарубіжних країн: навч. посібник. Київ: Знання, 2009. 454 с.
11. Страшинська Л.В. Основні тенденції розвитку продовольчих ринків у межах світової агропродовольчої системи. Київ: РВПС України НАН України, 2007. 43 с.

Допоміжна

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с.
2. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції: монографія /Авт. кол. Бетлій М.А. та ін; За ред. О.М. Бородіної. Київ:ІВА, 2006. 495 с.
3. Артиш В.І. Регулювання світових ринків виробництва органічної продукції. Економіка АПК. 2008. №4. С.127 -131.
4. Білорус О.Г., Власов В.І. Глобальна продовольча безпека: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2009. 485 с.
5. Білоусько Я.К. Тенденції і напрями техніко – технологічного забезпечення аграрного виробництва. Агроінком. 2007. №5-6. С.46 -51.

6. Бородіна О.М., Кирилюк С.В., Попова О.Л. та ін. Державна підтримка агросфери: еволюція проблеми. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2008. 264 с.
7. Варченко О.М. Світовий та вітчизняний досвід регулювання ринку цукру: монографія. Біла Церква, 2009. 335 с.
8. Голіков А.П., Казакова Н.А., Шуба О.А. Економіка України: навч. посібник. Київ: Знання, 2009. 286 с.
9. Еволюція Спільної Аграрної Політики ЄС: Наслідки для України. Київ Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2005. 19 с.
10. Європейський Союз: політика, економіка, право: навчальний посібник. За ред. Н.В. Антонюк, М.М. Микиєвіча. Львів, 2005. 532 с.
11. Залога З.М. Аграрний протекціонізм в Японії та проблеми продовольчої безпеки. Регіональна економіка. 2009. №3. С.192–198.
12. Калетник Г.М. Науковий навчально-виробничий комплекс як концепція механізму переходу агропромислового виробництва на інноваційну модель розвитку. *Економіка АПК*. 2013. №9. С.5-11.
13. Кваша С.М., Григорьев С.О. Сутність та особливості аграрного ринку. Вісник Одеського національного університету ім. Мечникова, 2016. Т.21. Вип.8 (50) С.56-59.
14. Кузик С.М. Економічна і соціальна географія Америки: навчальний посібник. Львів: Львівський національний ун-т ім. І. Франка, 1999. 299 с.
15. Кузнєцова І.О. Зерновий ринок України: історія створення і тенденції розвитку: монографія. Одеса: Поліграф, 2008. 196 с.
16. Маліненкова Е.І., Крутоус В.Л. США: географія, економіка, культура: посібник. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2006. 234 с.
17. Марушевський Г.Б. Інтеграція екологічної політики в аграрну політику в ЄС та Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 3. С. 79-83.
18. Мільгарек Д. Європейський Союз та його місце у сучасному світі. Львів: Інформація. Поступ. Перспектива, 2008. 171 с.
19. Польська Л. О. Фінансово-економічні механізми державної підтримки аграрного сектору: європейський досвід. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 10. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2020/103.pdf
20. Русанюк В.В. Зарубіжний досвід державного регулювання аграрного підприємництва. *Економіка АПК*. 2020. № 4. С. 121 – 128.
21. Стежко Н. В. Продовольча проблема в умовах глобалізації світової економіки : монографія. Кіровоград : Поліграф сервіс, 2014. 389 с.
22. Супіханов Б.К. Розвиток ринків аграрної продукції: монографія. Київ: ННЦ “ІАЕ”, 2009. 537 с.
23. Шестаковська Т. Л., Батракова Т. І. Світовий досвід формування та реалізації державної політики інноваційного розвитку аграрного сектору. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 14. С. 65–70. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.14.65](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.14.65)
24. Шиян Д.В. Стабільність розвитку сільського господарства в Японії. *Економіка АПК*. 2008. №2. С.135–141.

25. Шнирков О.І. Торговельна політика Європейського Союзу: монографія. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. 151 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: www.me.gov.ua.
2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL:
3. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України . URL: <http://www.agro.me.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
[URL:www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
6. Офіційний веб-сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО). URL: <http://www.fao.org>